

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gl. —
pol leta 1 „ 80
četrt „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Oznaniila,
1krat natisnena,
od vrste 15 kr.

Naravnina, označila in
reklamacije
posiljajo se
upravnistvu.

Odprte rekla-
macije so
poštine proste.

POPOTNIK.

Časopis za učitelje in prijatelje šole.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev v Ljubljani.“

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Uredništvo in
upravnistvo :
Reiserstrasse 8.

Spisi in dopisi
posiljajo se
urednistvu.

Pisnom, ki zahteva
odgovor, naj se priden
primerna poštna
znanka.

Na anonimne do-
pise se ne oziramo.

Nefrankovana, pisna
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
svoje poslani knjige
se ne vračajo.

Prirodopisni pouk v jednorazrednicah.

(Pišeta prof. Henrik Schreiner in J. Koprivnik.)

(Dalje.)

Meni se ne zdi nepotrebno, da ne bi navajal doslovno § 1 deželnega šolskega zakona. „Ljudski šoli je naloga odrediti otroke, da bodo нравni ino pobožni, razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih s znanostmi ino vednostmi potrebnimi, da se lahko dalje omikajo za življenje, ino postavljati jim pravo dno, da bodo kedaj prida ljudje in državljani“. — Naloga ljudske šole je tedaj dvojna; ona ima: 1. odrediti otroke, da bodo нравni ino pobožni (etična ali нравstvena naloga); 2. razvijati jim duševne moči itd. (umstvena naloga). — Pojedini učni predmeti so orodja, kojih se učitelj poslužuje, da doseže to nalogo. Žal, da se v izvrševanju prva naloga premnogokrat zanemarija ali popolnoma prezira. Osobito dogaja se to v pouku o realnih predmetih in nemara največ o prirodopisju. Jaz pa bi želel in z menoj menda vsak, ki prav razumeva smoter ljudske šole, da bi se pri obravnavanju vsakega predmeta v ljudski šoli ista postavila v prvo vrsto. Ljudska šola je najprej vzgojevališče in v drugi vrsti učilišče, ne pa naopak. To glavno vodilo se pri izbiranju gradiva ne sme nikoli pozabiti. Tedaj bode treba najprej takšne predmete izbrati za pouk, ki se dajo v prid obrniti v smislu vzgojevalnega pouka. Še le v drugi vrsti nam je preudarjati umstveni smoter poučevanja, ki je tudi popolnoma opravičen in znamenit, kar se, to se ve, brez ugovora priznava. Tudi pri tem gre najprej za to, da se izобрази razum („razvijati jim duševne moči“) ino v poslednji vrsti za to, da si pridobijo znanosti ino umetnosti, potrebne, da se lahko dalje omikajo (učenci) za življenje. Največkrat smatra se poslednji smoter za jedini, pri čemur se pa pozabi, da ljudska šola ni strokovna šola.

Izbiranju gradiva bode koristno, ako tukaj ocenimo naš predmet gledé нравstvene in umstvene izobraževalne moči sploh.

Prirodopisje je izkustveno znanstvo. Isto pričinja neposredno z opazovanjem. Ker iz opazovanja izvira vse naše znanje o vnanjem svetu, je visoka vrednost opazovanja sama po sebi očitna. Umetnost opazovanja nikakor ni prirojena, ampak isti se moramo priučiti po mnogem vežbanju. Iz opazovanja postajajo nazori, iz nazorov pa predstave (pomisli) rekše, zmožnost, da si moremo ogledan predmet v mislih obnoviti, ne da bi ga neposredno s čutili zaznavali. Pri tem se vežba spomin; pa tudi zmožnost, da se nam predstave obnavljajo izpremenjene, t. j. domišljija se rada bujno razvija in le premnogokrat jo mora učitelj zajeziti. Nazori in predstave so podloga mišljenju, javljajočemu se v tvorjenju pojmov, v razsojanju ino v sklepanju. O vrednosti prirodopisnega pouka kot

učila mišljenja govori Arendt: „Tukaj dobivajo se lahko vsi pojmi iz predstav, ki je vstvarja pouk neposredno iz čutenja. Predstave tega poduka so nazori v pravem pomenu besede; zategadelj so prirodoписni predmeti pripravi za najprvi čas poduka, kar so vže davno spoznali in v takozvanem nazornem nanku v veljavo spravili.“ Umestno se mi zdi, da tukaj tudi ponovim mesto iz Dr. W. Rein, A. Pickel und E. Scheller (Das vierte Schuljahr): „V vezbanje induktivnega mišljenja nobedna znanost ni tako pripravna, kakor tista, ki se popolnoma naslanja na indukeijo. Prirodoslovni poduk more lože ino tedaj z večjim vspehom kakor kateri si bodi drugi poduk ustavlјati se globoko ukoreninjenemu in tedaj v vseh področјih javljajočemu nagibu, da naj veljajo besede namesto pojmov.“*)

Toda šola nima izobraževati samo razuma, ampak tudi sree naj najde v nji svoje hrane in izobrazovanju volje in krepkega značaja naj se vže tej stopinji pripravlјa pot. „Za glavo ni se mi pač treba poganјati, zanjо dela vse in skrbi: rodovina, družba, država. Ali za sree, to siroto pepelјušico, pozablјeno v kotu, zagнал bi pravi ljudomil rad svoj glas svareč po deželah: Gorјé vam, narodi, ako bodete vedno le mislili in mislili, preudarјali, umovali in modrovali; ako bodete mlademu rodu svojemu le možgane vadili in urili, a ne goјili, mečili in blažili mu sree! Glava je samopašna, odkod pride vam potem sočutје, vsmiljenje, bratolјubje in brez tega, kaj bode človeštvo? Glava polna, prazno sree; kadar bode to splošno, nič dobrega ne more priti. Vsak za-se, voјska vseh zoper vse, novo še hujše divjaštvo! — In da tega ne bode, skrbite tudi za sree!“ (Stritar). O da bi si te zlate besede dobro zapomnil vsak učitelj! Po pravici očita se mnogokrat naši šoli, da skrbi le za glavo, sree pa da zanemarјa. In kako bi se baš prirodoписni poduk lahko v korist obrnil izobraževanju sree! Da, jaz menim, da prav tukaj je težišče tega poduka, ki mu podaja vzgojevalno vrednost, da ga v tem razun veronauka nobeden drugi predmet ne dosega.

Tukaj mi je spomniti najpreј na to, koliko se ponuјa prirodoписnemu poduku pri-ložnosti, da se vzbujа v otrokih krasočut. Ta reč je neprecenljive vrednosti zlasti v selskih šolah, kajti baš tem učencem ponuјa se k temu prereditkokrat druga prilika. — „Saj nam je samo treba odpreti oči, da vidimo kaj krasnega, bodi si kak list, kak cvet ali šopek, bodi si kak gozd ali kraj, gorostasen hrast ali drobnovidna alga. Kakov složen sklad bôј na cvetečem rožnem grmu, v jétreniku, v potočnici, na cvetoči livadi, v jesenskem gozdu listniku itd.! „Poglejte lilije na polju, kako rasteјо — — —; pravim vam pa, da se tudi Salomon v vseј slavi svojej ni oblekel, kakor teh jeden.“ (Scheller, das 4. Schuljahr). Čut za prirodne krasote mora se goјiti, istotako kakor le veščak prav uživa krasote ogledajoč kak umotvor, mimo katerega neveščak gre brez čuta. „V prirodoписju nepod-učenemu človeku je izprehod po deželi ali ob morski obali, kakor da bi hodil v galeriji napolnjeni s čudovitimi umotvori, kojih pa je $\frac{9}{10}$ obrnenih z obličјem proti zidu. Podučí ga v prirodoписju in podal mu boš v roko popis rečij, ki so vredne, da se obrneјо. Izvestno ne obiluje naše življenje tako z radostjo, da bi umeli prezirati ta ali drugi izvor“ (Rossmässler). Ljubezen do domovine in do očetnjave, ki je ne moremo zadosti priporočati, da bi jo goјila ljudska šola, našla bode znatno podporo v tem, ako učenci spoznajo njene krasote. Pa še jedno Stritar-jevo bom pridal; če prav se Stritar-jeve besede ozirajo na druge razmere, veljajo pa gotovo tudi v našem smislu: „— — — sam navdušen za vse, kar je v resnici lepó in blagó, budim ino goјim enaka čutila tudi v mladih sreih, živo prepričan, da navdušenje za pravo lepoto je eden najkrepkeјih pripomočkov, ki brani mladost surovosti, rajuzdanosti, popa-čenosti ino dušne gnјilosti!“ (Zgodnjí Danici).

*) „— — — —; jaz menim, da bi se dóbi, v katero je nas, gospodje moјi sovremeniki ali sodobniki, obsodila usoda, smelo tudi reči: stoletje — fraze.“ (Stritar). — Kdor je še ne pozna te spake, naj číta krasen spis Stritarjev: „Sree“ (Zbrani spisi VI.)

Dokaj prirodopisni poduk s preišljenim ogledavanjem prirode lahko pripomaga v pospeševanje poetično-idealnih nazorov o prirodi. Kako lepo se ti-le ujemajo z mišljenjem ljudstva, dokazujejo nam obilna poetična narodna zaznamovanja rastlin ino živali, kakor: zvonček, ovčica, solzno zelce, šmarnica, device Marije plašek, device Marije solzice, zlatica, materna dušica, dobra misel, ljubica (rastline); kraljiček, pastirica, kovaček, čuk, božja kravica, kačji pastir i. dr. (živali). Mnogo prilik podaje se podučevanju v poetično-idealnem shvatanju prirode preišljajočim življenje živalij, ki bi mu želeli, da bi se mnogo močneje poudarjalo, nego se običajno godi. In dalje, ni-li spomlad se svojim petjem ino se svojim tisočerno vzbujenim življenjem čas, ko sree vsakemu čutljivemu človeku radosti utriplje? Kaj opevajo pesniki rajši od prirode, od kod dobivajo lepših podob svojim umotvorom kakor od narave? Saj je božji učenik sam najrajši jemal svoje podobe iz prirode! (Prilika o gorčičnem zrnu; o dobrem semenu, ki je palo na neplodno prst; o sevu itd.)

Prirodopisni pouk ima tudi na nravnost otrokovo v dobrem smislu vplivati. Tiho, modro, dobrotljivo vladanje stvarnikovo v prirodi mora sree učenčovo ogreti. V vsaki živali, v vsaki rastlini mora spoznati živo bitje, stvar božjo, katera se svojega življenja veseli, kakor človek, in katera ima v velikem prirodnem gospodarstvu izpolnjevati svojo nalogo. „Tako pride spoštovanje do tujega življenja v otrokovo sree, sočutje do rastlin, živalij ino ljudi se vzbudi ter vodi voljo otroka, da hoče in dela priljudno“. (O. Gramzow).

Nazadnje mora pa prirodopisni pouk tudi živo vzbujati in krepiti najvišje izmed vseh čuvstev, bogaboječnost. V zakonitosti prirodnih prikaznij vidi otrok vladajočo božjo voljo, v njih spoznava svojega nad vsem modrega in predobrotljivega Boga. Tako postane njegova vera živa, razsvetljena, prosta temnih sanj in prazne (bahje) vere. Otrok spozna, da ne biva v dolini solz, ampak na krasni zemlji božji. Ni-li v spoznanju lepo urejenega, natančnega kolovratenja svetnega gibanja, neizpremenljivih zakonov, neprenehanega hotenja, delanja ino tvorenja, v spoznanju brezkončne mnogoličnosti bitij v nerazumljivem velikem in drobnem obilo dragocenih verskih momentov? Ne vodi-li nezmožnost, da bi kateremu koli pojavu povedali slednji vzrok, spoznanje, da vse, kar je živega, mine, nekaj nezapopadljivega pa ostane, naravnoč do misli na večnega stvarnika? Ne glasi se-li rek „vsako bitje je v sebi dovršeno“ — ako ga smatramo z verskega smatrališča tako, kakor „vsako bitje je dovršena misel božja, beseda božja?“ Ne sili-li spoznanje jedinstvene prirode, v kateri se kaže človek v vsej svoji slaboti ino odvisnosti, do verske ponižnosti in udanosti do stvarnika? — Najlepši izgled, da je vspešno in koristno porabiti opazovanje prirode pri vzbujanju verskega zanimanja, dal nam je učitelj vseh učiteljev.“ (Scheller, das 4. Schuljahr).

Ako se prirodopisje poučuje v tem smislu, ne morem si misliti, da bi kdo mogel nasprotovati našemu predmetu. Ako tudi tako odločno naglašam etičen moment pri prirodopisnem pouku, zategadelj pa nikakor ne menim, da bi se smeli drugi oziri v nemar puščati. Gledé stvarnega smotra prirodopisnega pouka moramo se, izbirajoč gradivo, ozirati, kakor zahteva napominani ukaz, „na razmere v katerih navadno živijo otroci in kako si v šolskem okraju ljudje prislužujejo živež“. Da na konec ne smemo tudi pozabiti na to, kaj otroci morejo razumeti, kaj ne, to je samoumno, kajti to je obče naučno načelo.

Iz dosedanjega preišljevanja izvira samo po sebi, tako se mi zdi, nadaljno zahtevanje, da se imamo ozirati, izbirajoč učno gradivo najprej in osobito na prirodnine domovine in v prvi vrsti na one domačega šolskega okraja. Samo na prirodninah domačega okraja morejo učenci opazovati vse to, česar je k obravnavi v gori namignenem smislu treba. Pri njih mora tedaj pouk vselej pričeti. S tem pa nikakor ne bom dejal, da bi morale ostati vse prirodnine, ki se ne nahajajo naravnost v domačem okraju, izključene

iz pouka. Znanja nekaterih prirodnin obče zanimivosti (kava, bombaž i. dr.) po pravici tudi ljudska šola ne sme zanemarjati, ako tudi prihajajo k nam od daleč ali pa celo iz tujih delov zemlje. Takšne predmete bode treba na pripravnem mestu domačim prirodninam pridružiti.

Svojo misel o porabi čitanke pri prirodopisnem pouku izrazil sem vže na prejšnjem mestu. Zatorej se moram mnenju ustavljati, da bi imela čitanka pri izboru učnega gradiva biti merodajna. Navzlic temu menim, da bode učitelj z veseljem porabil vsako berilo prirodopisne vsebine, ako se da uvrstiti v njegov učni načrt. Saj je čitanka jedina knjiga, ki jo učenci v malorazrednih ljudskih šolah moréjo rabiti pri domačem ponavljanju. In k sreči imajo naše čitanke mnogo spretno izbranega gradiva v sebi, v tako prijetni obliki, da se začetnik v poučevanju lahko premnogo iz njih nauči, ako se hoče potruditi, da si vse temeljito premisli. Jaz bi tedaj na tem mestu vsem začetnikom v poučevanju temeljito premišljevanje beril z ozirom na prisodopisno vsebino nujno priporočal. Samo ako oni to vsebino imajo popolnoma prosto v svoji oblasti, bodo zamogli vsako berilo na pravem mestu uvrstiti svojemu učenemu načrtu in gotovo jim bode izviralo iz tega mnogo koristi.

(Dalje sledi.)

O lepoznanstvu.

Piše Ivan Klemenčič.

(Dalje.)

II. O lepoznanstvih predmetih.

1. O lepoznanstvih predmetih v obče.

Iz spredaj razloženih razprav se razvidi, da v lepoznanstvih predmetih najdemo ljubeznjivo, srce ganeče življenje in razpoloženje, katero občutimo potem tudi sami v sebi; ali pa povzročujejo, da duševna bitnost polagoma večjo moč zadobiva in stalno raste do nenavadne moči. Vse predrugačbe in vrste lepoznanstva se pa zato ne dajo pojmovno zapopasti, ločiti in naštet, ker nimajo pojmovno določenega značaja, ampak obstojijo le v razpoloženju. To je tudi krivo, da jezik nima za vsak občut stalnega, trdno določenega izraza. Kar je lepoznanstveno, zamore se pač občutiti, ne more se pa pojmovno določeno spoznati in zapopasti. Lepoznanstvo namreč ne podaja spoznavanja stvari, ampak lepoznanstveni predmeti povzročujejo le premembo našega notranjega stanja. Predmetom, kateri nas puščajo mlačne in malomarne, ne pripisujemo lepoznanstvenega značaja; kolikor bolj pa predmet življenje in moč naše dušne bitnosti nateguje, kolikor bolj nas razvema in navdušuje, toliko večjo lepoznanstveno veljavo mu pripisujemo. Zato stojijo nekateri predmeti lepoznanstveno višje, nekateri nižje.

Kedar lepoznanstveni občuti izvirajo iz določenih predmetov, tedaj nam reči dopadejo, nas razveselijo in navdušijo, jih ljubimo in spoštujemo, najdemo nad njimi dopadajenje in občudovanje. Od tod izvira, da nam različne reči v naravi dopadejo, nas razveseljujejo in navdušujejo, n. pr. cvetlice, lepi vrtni, travniki, polja in logi, ptice in njih petje; od tod izvira občudovanje umotvorov, dopadajenje in ljubezen do npravnosti, resnice in drugih čednosti; od tod izvira ljubezen in prijateljstvo med ljudmi; od tod izvira globoko spoštovanje, čiščenje Boga in ljubezen do njega, kot izvir in obsežek vse lepote, veličastnosti, popolnosti, dobrote in ljubezni.

Kdor lepoznanstveni predmet zapopade, najde vselej v njem nekaj duševnega, notranjega, kar zbujata tudi v človeku jednako razpoloženje, katero pa se ne da v jasne pojme razdeliti. Kar imenujemo lepo, nam kaže bolj ljubeznjivo, pristrčno, gibično življenje in je

poleg tega naravno in neprisiljeno. Kar je lepo, mora dopasti že samo po sebi. Posebno, če več takih prikazov napravi skupno razporejenost, kaže se lepota še v toliko večji moči. Cvetlice same po sebi so lepe; pa travnik, s cveticami posut se nam zdi še lepši, ker mnogobrojni jednaki prikazi napravijo skupen vtis. In ljubezen do bližnjega, ki ne pozna nikake razlike in izjeme, ampak obsega vesoljno človeštvo in se izraža v mnogovrstnih zanimanjih, težnjah in položajih, zdi se nam baš zavoljo svojega neizmerne obsega tako lepa.

Pri vzvišenem pa ima razporejenost bolj znak krepkega, ogromnega, nezapopadljivega, strašnega. So namreč predmeti, ki so zoperni in strašni, ki razumnosti ne zadovoljijo, ki so gledé pravstvenosti nerazločni, ki napravljajo občute, kateri v resnici ne ugajajo, pa so nam vendar dostikrat ljubši nego vsako ugodje. To so zlasti predmeti, kateri vsled svoje ogromnosti ali strahovitosti vzbujajo zanimanje. Naj se pomisli le na brezkončno vsemirno prostranost, na čas brez začetka in konca, na vsemogočnost božjo, na brezmerne naravne sile, ki se kažejo n. pr. pri potresih, viharjih, nevihtah. Vsak rad ogleduje z nekim posebnim zanimanjem in ugodjem visoke gore in čim višje so, čim nepravilnejše imajo oblike, tem bolj mu dopadejo, čeravno same na sebi nimajo nič prijetnega, niti lepega. Nevihta s svojimi grozovitimi prikazi nima sama na sebi nič, kar bi bilo prijetno, dobro, koristno ali lepo, pa vendar njeni prikazi navdajajo opazovalca z neko prijetno grozo, ki mu je ljubša, ko marsikatero ugodje. Človek, kateri sam na sebi nima ničesar, kar bi pozornost nanj obračalo, začne nas zanimati, če se kaže v kaki posebni strasti, ki ga dela grozovitega in strašnega, čeravno sam na veljavi vsled tega več izgubi, ko pridobi. To zanimanje izvira iz človeku lastnega nagiba k strastnosti, ki vzbuja v njem zanimanje za grozo in strahovitost. Taki občuti nimajo ničesar v zvezi s prijetnim, dobrim in lepim, pa vendar navdajajo opazovalca z neko prijetno grozo. Tu sem spadajo predmeti, kateri presegajo našo zapopadljivost, izvirajo iz čustva nezmožnosti, predmet s čutnimi močmi zapopasti; ali pa se kažejo kot sovražna sila, kateri nasproti naše moči zginejo, kar nas s skrbjo in strahom napolni. Taki občuti duha vznemirjajo in ga navdajajo z neko resnobno svečanostjo, povzdignejo ga z nenavadno silo do samostalne moči; ker duha povzdignejo do vzvišene zavesti, zovejo se vzvišeni, kateri pojem se prenese tudi na predmete same, ki se zavoljo tega imenujejo tudi vzvišeni.

V popolnem nasprotju z lepim in vzvišenim pa je to, kar je grdo in priprosto. Grdo in priprosto pa imenujemo to, kar duha tare in z nevoljo napolnjuje, dočim ga lepo povzdiguje in oveseljuje. Če namreč lepoznavsko čuteče in izobraženo srce zapazi kaj grdega ali priprostega ali pa v sebi občuti ter primerja z lepim in vzvišenim, pa vidi globok prepad med enim in drugim, ga to tare in z nevoljo napolni in kolikor večja je razlika, toliko grša se mu reč zdi. Najbolj pa je lepoznavsko izobraženo srce potrto, če najde grdo tam, kjer išče ali je navajeno iskati in najti lepo. Zato človeka srce boli, če na prijatelju, katerega je imel za plemenitega človeka, zapazi, da je hinavec, plazun, ki svojo človeško dostojnost omadežuje in zataji. Grda je laž, nenravstvenost, maščevalnost; grde so nasramne podobe, pesmi; grdi so prostori, v katerih se nahaja nered, nesnaga, smrdljiv vzduh, sploh vse duhomorno, kar srce z gnjusom in nevoljo polni.

Od plemenitega se prosto razlikuje v tem, če čutne ali dušne sile kako dejanje določujejo; kar je čutno, je prosto, kar je umstveno, je plemenito. Prosto ravna človek, če ravna le po čutnih nagibih, plemenito pa, če ravna tako, kakor mu velewa um. Prostega imenujemo človeka, če na njem ni zapaziti ničesar, kar kaže na razumnost; plemenitega pa, če razumnost vsa njegova dejanja določuje; kar je prosto, ne zanima duha, ampak le čutnost.

Še nižje ko priprosto je to, kar imenujemo nizko. Priprosto je to, kar nima na sebi nič duhovitega; nizko pa nima le nič duhovitega, ampak nekaj, kar je s tem v

nasprotju. Prostemu manjka lastnosti, s katerimi bi se odlikovalo, nizko pa ima lastnosti, vsled katerih se kaže zaničljivo; zato nizko znači vsikdar nekaj surovega neotesanega. Kako dejanje se imenuje prosto, če nima na sebi nič plemenitega, če išče le lastno korist; nizko pa, če se za izvršitev dejanja poslužuje še nepriviljenih, nespodobnih sredstev.

Reči so tedaj lepe, in vzvišene, ali pa temu nasprotne, tedaj proste, grde, nizke. Sedaj pa se vpraša, če ni tudi reči, ki niso niti to niti ono, ampak ležijo med tema skrajnostima v sredi, ki so lepoznavsko nerazločne. Tudi take reči so in sicer tiste, ki ne napravljajo nikakoršnega razpoloženja, ampak si jih mislimo takšne, kakoršne pač so, ne lepe, pa tudi ne grde. Takšen je n. pr. kos lesa, neobdelan kamen, sploh vse, kar si mirno mislimo, kar človeka ne povzdigne, pa tudi ne teži in ne tlači.

So pa tudi reči, ki kažejo sicer lepoznavski značaj, pa le v majhni meri; take reči delajo prehod med tem, kar imenujemo lepoznavsko v pravem pomenu in med lepoznavsko nerazločnim. Takšno je to, čemur pravimo da je zalo, lično, snažno, gosposko, n. pr. pri obleki, pohišju, pripravah, orodju, posodah itd. Sem spada tudi to, kar kaže bolj nežno notranjost, katero zovemo ljubeznjivo, mično, ganljivo. Ganljivo je to, kar v nas vzbuja po predmetu natanko določene, v srce segajoče občute, ki utegnejo prehajati v žalobo in otožnost.

Tu sem spada tudi milina. Milina ni izključno znak lepote, a vendar daje predmetu lepoto; če nima miline, zgubi tudi lepoto, tedaj ni predmetu bistvena, ampak slučajna; utegne nastati, pa tudi miniti in se po tem loči od tega, kar je stalno lepo. Milina je le človeku lastna in je izraz notranjih občutov; tedaj človeku tudi ni po naravi prirojena, ampak človek si jo sam da in pridobi; v tem se loči od telesne lepote kot prikaz. Človek ima prosto voljo, se tedaj sam po svojih razlogih določuje; ker duh telo vlada, mu je prosto, kako se telesa kot svojega orodja poslužuje; zato tudi narava ni merodajna za lepoto, ki izvira iz te uporabe. Telesna lepota je naravna, milina pa je osebná lepota, namreč lepota tistih prikazov, katere oseba vsled svoje dušne prostosti sama določi. Milina se kaže na obličju in kretanju; biti pa mora vsikdar naravna, tako da oseba še za njo ne ve, ne pa naučena ali samohotna, ker vsaka sila in namera nasprotuje naravni ljubkosti in milobi.

Kar je lepo in vzvišeno, dopade samo po sebi in samo zavoljo sebe, je brezpogojno ljubeznjivo in dopadljivo, je samo po sebi plemenito, popolno in dovršeno, pa tudi ne išče nikake namere; baš v tem se odlikuje od tega, kar je le prijetno in koristno. Kar je prijetno in koristno, tudi dopade, pa ne samo po sebi in zavoljo sebe, ampak zato, ker zadovolji kako poželjenje. Vrh tega je to, kar je lepoznavsko, duševno, torej neminljivo. Tvarina se sicer utegne spreminjati (vedna sprememba v naravi), pa lepo in vzvišeno samo za se si ostane vedno jednako. Kar je prijetno, je le čutno, dopade le, če čutnost zadovolji, torej ne samo zavoljo sebe, ampak vselej zavoljo česa drugega, je tedaj odnosno ali odvisno; lepo in vzvišeno pa dopade vsled lastne kreposti.

(Dalje sledi.)

Šola in naši časniki.

Iz šolskega okraja goriškega.
(Ljubeznjivosti stare „Soč.e.“)
[Konec.] Več kot zlobno nevednost kaže g. K. z nastopnimi stavki: „Česa se pa otroci v novi šoli naučijo? Dokler hodijo v šolo, slišimo jih kaj žlobodrati, kako se dež in toča nareja, potem kaj o solncu,

mesecu in zvezdah, tako da bi človek mislil, da se učijo pratike delati. Kadar pa konča šolo, otrok je 14 let star, vprašaj ga, in pričal se boš, da ne zna ne dobro brati, ne pisati, ne računati! Potem pa iskušaj ga porabiti za kmetijsko delo: ni za rabo pri vsi dobri volji.“ — Dobro vemo, da niso

nastale te insulte v možganih gospoda K.; čitali smo jih vže večkrat v najrazličnejših variacijah — seveda — ne še tako robatih. (Kaj takega sta zmožna le „Sočina“ urednika!) Kadar se je kaka nizka dušica hotela znesti nad novo šolo, nadejala se je vselej od jednakega očitania najboljšega uspeha. Prepričati se pa, ali je to očitanie opravičeno, ni pa še nihče poskusil. Mi bi gospoda K. prav radi povabili, da bi si naše šole tudi od znotraj ogledal, da bi se iz naših učnih načrtov, urnikov, tednikov, itd. (osebito na jednorazrednih šolah) preveril, ali zasluži pičlo učenje iz drugih predmetov nego iz branja, pisanja in računstva ime pravega, samostojnega predmeta — v zmislu, kakor se hočejo nasprotniki nove šole ž njim „duhovito“ norčevati? In še celo sedaj — po uveljavljanju šolske novele! Ako je v berilu sestavek, ki obravnava kako realistično snov in ako skuša učitelj pojasniti otrokom vsebino, da razumejo, kar berejo, ali je morda to kaj slabega? Ali ni to za sluga nove šole, da se otrok uči vsega le z razumom, ne pa vse le „žlobodrati“. Ali je matematični zemljepis dandanes res še taka „španska vas“, da bi smel le pratikar vedeti, da se suče zemlja okoli solnea in ne naopak, znati, kako nastane dan, noč, poletje, zima itd. Ali je kaj napakega, ako kmečki deček ve, da toče ne delajo čarovnice, da vlakov po železnicah ne goni hudič, itd.? Cerkev svari ljudstvo pred vražami, in duhovnik — ker tega stanju je g. K. — se drzne učitelja sumničiti in smešiti, da si prizadeva cerkvi zljajšati težavno nalogo ljudske vzgoje! Kam pridemo? — Če se pa vzlic pridnemu branju, pisanju in računanju najde tu pa tam kak otrok, ki tega ni zmožen, ali je morda tega šola kriva? Kdo je tak bedak, ki bi cerkvi in duhovnikom usiljevali hotel odgovornost za to, da se najdejo mej kmečkim ljudstvom vže odrasli ljudje, ki še „očenaša“ ne znajo prav moliti! Ali je toraj tako čudo, ako se najde tudi otrok, kateri se ni — vsled slabe volje ali nezmožnosti — navadil v šoli dobro pisati, brati in računati, ali ako je to, zapustivši vsakdanjo šolo, zanemaril ali pozabil? — Hvala Bogu, da so to le redki slučaji!

Ne oziraje se na nje pa s ponosom trdimo, da je naše kmečko ljudstvo posebno v branju neverjetno napredovalo. Kaj hočete za to trditev lepšega dokaza, nego je ogromno naraslo število društvenikov iz priprostega naroda pri družbi sv. Mohorja? Ali je g-u K. naša književnost za

mladino tako celo neznana? Ali ne ve nič o „Vrtcu“, izhajajočem vže dvajset let, nič o knjigah za mladino, koje je izdala „Cirilova družba“, „Narodna šola“, „Slov. učiteljsko društvo“, ali katere so poslali med svet različni slov. knjigarji, itd? Ali ne ve, da ima vsaka šola svojo knjižnico za šolsko mladino? In kdo čita vse to ogromno število knjig? — G. K., in to je zasluga nove šole!

Pa recimo, da ima g. K. prav, da se otroci v ljudski šoli ničesar ne navadijo. Kako se ujema to s poznejšo njegovo trditvijo, da otrok — dokončavši ljudsko šolo, ni za rabo pri kmetijskem delu? To je res čudna logika! Radi bi vedeli, kaj pa tak otrok dela? V šoli se ne uči nič in doma (po besedah g-a K., da ni za rabo pri kmetijskem delu) nič ne dela. To je res prava uganka! A nam to ni uganka. Mi vemo, da se kmečki otroci v šoli učijo in doma pri delu pomagajo. Več nego zarobljen mora biti človek, ki trdi, da zavira šolski pouk — kakor je zdaj urejen na kmetih v (razdeljenih) jednorazrednih — mladino pri domačem delu. Otrok hodi do 12. leta pač le po 2—3 ure na dan v šolo. (Od 12—14. leta pa po 5—6 ur na teden.) Odštejmo od tega čas velikih in drugih počitnic vse četrtke, in potem pač sprevidimo ali je treba takega krika za pičli čas, kojega prebije otrok v šoli. Sicer pa ne bode najbolj zarobljeni kmet zahteval od svojega otroka te starosti (od 6.—12. l.), da bi mu delal cel dan, kakor se trudi on sam. Tako vidimo, da so otroci v tistih vaseh, kjer so brez šolskega pouka, tudi več kot toliko časa (2—3 ure) na dan brez dela (v počitek). In ta počitek porabijo za postopanje. Ali jim to morda več koristi nego učenje v šoli?! Moj Bog! Človeku se vže prav studi odgovarjati na take abotnosti!

„Kdor se do 14. leta kmetijskemu delu ni privadil, ne bo potem nikoli več priden kmetijski delavec. Recimo pa, da bi ti se dela prav dobro poprijel, koliko časa? Komaj se je delu privadil, mora k vojakom?“ O kak mojster je g. K.! Vse mu gre kakor ura. Do 14. leta ne dela otrok nič, potem 5 let poskuša, a zdaj ga vzamejo k vojakom! (Čudno, da ni še pridjal: potem pride domu, postara se in umrje!) In vsega tega je kriva ta grda „nova šola“, ta neizkušeni učitelj, zaradi katerega morajo hoditi otroci v šolo!

Do tu se je trudil g. K. „dokazovati“, kako slaba, da, škodljiva je naša ljudska šola, kako nevedna in nevredna stvar je

ljudski učitelj. Da se mu to ni kaj posebno posrečilo, čutil je vže sam. Zato se je zatekel k zadnjemu pripomočku, zato je potipal kmečkega čitatelja (kajti za tega je članek spisal) za najtanjšo žilo: za mošnjo — mislé si: bode pa na to stran več vspeha. In res mož ni tako celo zabit, ali recimo, dovolj je hudoben, da je poiskal naj občutljivejšo stran našega kmeta, in ta je plačevanje davkov. Ni nam na umu šteti to kmetu za zlo. Uradnikom, služabnikom, rokodelcem se dohodki veksajo, a ubogemu kmetu se delavne moči krčijo in slabe letine množé. Ni čuda torej, da je njemu plačevanje davkov občutljivejše, nego komu drugemu. A kdor ni zmožen tej nadlogi kmetovej opomoči s pravimi in izpeljivimi navsveti, naj o davkih molči, tembolj, ako sam ve, da njegov glas ne sega v „deveto vas.“ Največa hudobija je pa vže, ako dotičnika malo briga kmetova beda, katero kar naravnost zlorabi, da ga hujska zoper bližnjika, ki prejema pošteno zaslužno pičlo plačo iz blagajnice, v katero se stekajo skupni davki. Tak hujskač je g. K. in bližniki, smo mu mi ljudski učitelji. Davek, kojega plačuje kmet kakor vsak drug davkoplačevalec, zadošča različnim državnim in deželnim potrebam: „za c. k. uradnike, profesorje, vojake, puške, kanone, brodeve“ (besede g. K-a.) in tudi — naj nam bode dovoljeno dostaviti, kar je g. K. zamolčal — profesorje teologije.... Vse te potrebe so g. K-u same ob sebi umevne, le davek za domače šolske potrebe ga bôde v oči. Čudno! Naj nam pove, ali ima kmet več dobička od goldinarja davka za gorenje potrebe, za katere mora vrhu goldinarja še najhujši davek, krvni davek plačevati, ali od 46 krajecerjev davka, koje plačuje za vzobraževanje lastnih otrok, kateri davek ostane v domači deželi ter ga uživa sin domačega naroda! In pa g. K. je še nekaj pozabil, ali hotel pozabiti. Kdo pa plačuje cerkvene potrebe, kdo skrbi za plačo ali biro duhovniku, kdo honoruje duhovnika za maše, poroke, pogrebe, za najpriprostejši „ošenaš?“ Pač menda le kmet. G. K-a bistroumnosti prepuščamo torej, da izračuni, koliko bi znašali vsi ti troški na goldinar državnega davka, ako bi je plačeval kmet v davkariji. Trdno smo prepričani, da bi to znašalo drugače več od 46 krajecerjev na goldinar. —

„Učitelji se potegujejo vže zdaj za višje plače“.... Prav naravno! Ali se ne potegujejo tudi vikarji? Ali se niso potegovali tudi profesorji bogoslovja? Zakaj bi bilo učiteljem greh, kar duhovniku ni? Učitelj

je tudi oče družine, za katero duhovniku ni treba skrbeti. Zakaj naj bi se torej država in dežela manj brigala za učitelja nego za duhovnika!? Da so troški za domače šolstvo v novejšem času narasli in še naraščajo, je prav naravno. Tega so pred vsem krive zanemarjene šolske potrebe v polupreteklelem času. Ako bi se bile cerkvene zadeve tako zanemarjale, rasli bi tudi dotični troški, in kmet bi je tudi bolj občutil nego zdaj, če tudi bi bili morda manjši nego so zdaj. Iz natančnega naštevanja kmetovega plačevanja za šolo in učitelja, in popolnega ignoriranja še večjega kmetovega plačevanja za cerkev in duhovnika se pač lahko sodi (ne gledé na pisavo), da gosp. Kmet ni kmet, ampak „gospod“, duhovnik — po poklicu ali po sili. Vkljub temu je zloben, kar se da! Ali ni to vže več kot rafinirana zlobnost, da se drzne kdo, kogar stan ima tako vzvišeno, nadčloveško nalogo, frivolno smešiti, v blato teptati tako človeško ustanovo, kakoršna je šola, katero so vsi omikani narodi vseh časov visoko cenili in gojili z največjimi žrtvami, katerej so posvečevali najblazji možje-učenjaki moči svojega uma, in katero dandanes najpriprostejši seljak, ki se je le nekoliko popel do višje razumnosti, spoštuje, kakor svoje oko. In tu se drzne človek, kojega je strast popolnoma oslepila, javno izustiti, da je ta šola človeštvu (ne na dobiček, ampak celo) na kvar! In pomisliti še, da je člankarju kumoval celo deželni poslanec!! — Pa g. K. ni le zloben, ampak tudi naiven, ker se tako nerodno skriva za kmeta. Takega kmeta, kakoršnega igra g. K. v svojem članku, ne najdemo na celem svetu. To bi bil prav izrodek! Kje je mogoče, da bi se našel kmet, ki plačuje davek za šolo mej drugim davkom v davkariji, a davek, večji davek duhovniku v roko, ter bi ta večji davek kar nič ne občutil, a le zoper davek za šolo zabavljaj! Res je pač, da tak kmečki hudobnež, kakoršnega igra g. K., preklinja zarad davka „šumoštra“, a tudi „farja“.

H koncu piše g. K.: „Zakaj bi ne zadostovali za naše šole duhovniki, tega ni lahko razumeti. Zna-li mladi učitelj več, kakor duhovnik, in je-li tudi posebne znanosti treba, da se naši otroci za potrebo brati, pisati in računati naučé?“ — No, na to abotno vprašanje pač ni težek odgovor. In ta je: Duhovnik ni sposoben za učitelja, ker je treba za to posebne znanosti, katera je njemu neznana. Pa da bode g. K. ta odgovor bolj razumel, naj si odgovori na sledeče vprašanje: Za-

kaj bi ne zadoščeval za naše cerkve kdo drugi, saj je duhovnikov tako malo in morda bi kdo drugi bil tudi **boljši kup** za kmeta? Izvrstna misel! In „našemu kmetu“ bi bil prihranjen marsikak goldinarček! Ali ugaja ta predlog g. K—u? Pač gotovo ne! On bode rekel: „Kdo bi naj bral mašo?“ Saj še vsenučilišni profesor, ki je bolj učen, nego duhovnik, kaj takega ne more. — Vrlo dobro! G. K., nadomestite v zadnjem svojem stavku izraz „duhovnik“ z izrazom „učitelj“ in izraz „vsenučilišni profesor“ z izrazom „duhovnik“, pa imate najboljši odgovor na gorenje svoje vprašanje. „Ein Gelehrter ist noch kein Lehrer“. Metodika nove šole je dandanes tako velikansko napredovala, da zahteva za-se posebnega pouka. Tega g. K. seveda ne razume, ker pridobitev nove šole ne pozna. O tej pomanjkljivosti v pripravljanju mladih duhovnikov se je v tem listu vže pisalo in tožilo, kako mladi katehetje katekizem po šolah učé. A ne le o mladih, tudi o starih duhovnikih z malimi izjemami velja to. To vemo mi ljudski učitelji najbolje. Zato je žal presrečno, da ni v metodičnem pregledu noben drug predmet v zadnjem desetletju tako zaostal kakor krščanski nauk. Čas bi bil vže nehati s tradicijskim poukom v katekizmu, z njegovo abstraktno-sistematično osnovo in dogmatično-deduktivnim učenim načinom. Katekizem ni učbena knjiga sistematičnega bogoslovja — piše neki pedagog — in šolski otroci niso bogoslovci. Zaradi tega ni v ljudski šoli na mestu teologizovalno in sistematizovalno obravnavanje katekizma. To obravnavanje mora biti po početku in svrhi katekizma biblično-genetično. Dogmatizovalno poučevanje v katekizmu ne more vzbujati ali oživljati vere v otroškem sreću; ono vceplja v glave le verske resnice in povspešuje le mrtvo besedovanje, kar je verskemu življenju gotovo na kvar. Verovati in po veri živeti se ne učí otrok z reki verskega in npravstvenega nauka, ampak s zaznanjem konkretnih oseb, pred vsemi osebe Jezusa Kristusa. Zato mora biti on v poučevanju v katekizmu solnce, ki razsvetljuje in oživlja ves pouk.

Nalašč sem tu navedel pedagogične nazore o poučevanju v katekizmu, s katerimi je dosedanje učenje naših gg. katehetov večinoma navskrižno, da g. K. bolje razume, „zakaj ne zadostujejo za naše šole duhovniki“. Njim to v greh šteti, bilo bi krivično. Tega je krivo pač le njih pomanjkljivo pri-

pravljanje v bogoslovju. In to bodi na uho povedano g. dr. Mahnič-u. Tu sem naj obrne g. Mahnič svojo pozornost. Ta nedostatek v lastnem zavodu naj dobro pouči ter naj ga skuša s svojo vemožno besedo in svojim vplivom odpraviti. In ko to doseže, naj bode gotov, da si je pridobil mnogo več pravih zaslug za vero, nego z vsem dosedanjim in prihodnjim pisarjenjem v „Rimskem katoliku“ in v stari „Soči“. Bogoslovcem je postavljen za učitelja, te naj osrečuje s svetlobo svojega uma. — O drugih pomislekih zaradi pomanjkanja časa duhovnikov za poučevanje v šoli, kakor tudi o drugih vzrokih vednega krčenja „šol za silo“ itd. nočem tu niti govoriti.

Toliko naj bode gosp. Kmetu v podroben odgovor zadosti. Hvaležnosti naj pri nas učiteljih ne išče, niti za svojo hinavsko skrb za bodočnost naših otrok. Tudi mi imamo sree za našega kmeta, tudi mi poznamo njegovo bedo, katero znamo gotovo še bolje ceniti nego gosp. K., ker živimo sami med njim (kmetom) v pomanjkanju. Skušamo pa kmetu pomagati na drug plemenitejši način: s poukom, ker vemo, da je na svetu najdražja stvar nevednost, v katero bi g. K. tako rad obsodil naše kmečko ljudstvo. To-liko hudobni nismo, da bi se veselili pomanjkanja svojega bližnjaka ter bi je skušali še povečati s hujskanjem koga drugega, kakor dela g. K. z nami in s kmetom. S tem hujskanjem pa škoduje tudi kmetu samemu; kajti zapeljuje ga k uporabi zoper postavu, ki mu vелеva pošiljati otroke v šolo. Ta postava je bila največja „napaka“ nove šole v očeh neukega ljudstva. Marsikak kmečki kljubovalec je moral svojo upornost zoper to določbo poplačati z globo ali zaporom. Vsak pravi prijatelj nedvednega ljudstva je gotovo svaril pred takim nespametnim in nevspešnim protivljenjem. Pa kaj je g. K. mar postava, kaj blaginja ljudstva! Strast in sovraštvo do učiteljstva mu je prva postava. In ako zapelje kmeta, ki se je večinoma udal sili postavne oblasti, da se skuša znova upirati, to mu je še posebna slast. Hinavec potem še zavijaje svoje oči vzdihuje: „Ubogi kmet!“

K sklepu si dovoljemo reči resno besedo še gospodom duhovnikom na Goriškem, ne onim, ki so pri „Novi Soči“ — in teh je hvala Bogu večina! — ampak onim, ki so se dali od hujskajoče trojice v Gorici zvabiti na pot, ki utegne postati duhovščini zares opasna. Ako trezno premislijo socialno stališče ljudskega učiteljstva sedanjega z nekdanjim, morajo nam priznati velik na-

predek. Ljudski učitelj, nekdanj podložnik duhovnikov, hlapec občinski, postal je sam svoj gospod, kakor duhovnik ali vsak drug uradnik — žal, da ne še z dostojno plačo. Zavest tega napredka se je udomačila tudi v našem kmečkem ljudstvu, in v splošnem govorč, lahko rečemo, da uživa dandanes učitelj ne manj spoštovanja nego duhovnik. Ako se to ravnotežje v kakem kraju moti, bodi-si na jedno ali drugo stran, kriv je tega dotični posameznik. Da vpliva tako ravnotežje na ljudstvo blagodejno, ni treba dokazov. Za to ravnopravnost v vzgojnej nalogi duhovnikov in učiteljev povzdignil je „Popotnik“ vže večkrat svoj glas, in da za to ravnopravnostjo ne skrivamo učitelji kakih slavohlepnih namenov, je pač najboljši dokaz, da radi pripuščamo duhovniku nekako nadveljavo, bodi-si z ozirom na studije, bodi-si zaradi vere, katero visoko cenimo. Modrost pa od duhovnika zahteva, da se te nadveljave ne prevzame ter si ne domišlja nekdanjega gospodstva. Nekaj podobnega se pripravlja sedaj pri nas na Goriškem. Gori imenovana trojica v Gorici, ki ima menda premalo dela a preveč plače, in katera bi morala kot vzgojiteljica duhovnikov pač najlepši zgled dajati svojim ustanovnikom, začela je v starej „Soči“ oživljati v duhovščini stare želje po nekdanjem gospodarstvu. Dovoljujemo si svariti gg. duhovnike pred temi sirenskimi glasovi, ki so imeli do sedaj le jedini uspeh, da so razcepili duhovščino goriške nadškofije v dva tabora. Ako pa menijo, da je privede robati način Mahničevega bojevanja za „vero“ do cilja, dobro, naj poskusijo! Izid boja nas ne skrbi. Mahnič-ovo diktatorično razgrajanje za „vero“, ostane — tega smo prepričani — „glas vpijočega v puščavi“, dokler se njegovemu peresu ne pridruži izvrševalna moč. Tako postopati more le državna oblast, ki razpolaga čez vojaštvo in policijo. Vera se po Mahnič-evem receptu ni širila in se ne bo. Mahnič n. pr. lahko tisočkrat veleval: Čitalnice in bralna društva zapeljujejo ljudstvo z „besedami“ in plesi k zapravljenosti, torej proč z njimi. A posvetni razumniki in prostaki (da ne govorim o du-

hovnikih) so nasprotnih misli. Oni zahajajo pridno k „besedam“ in plešejo. Naj pošlje Mahnič nad nje svoj regiment vojakov in policistov, ako jih ima.

Ako smo v tem dopisu na neklih mestih preblizo stopili duhovščini, naj nam tega ne jemlje za zlo. Mi nismo nameravali žaliti, bili smo izzivani, odvrnili smo napad, ki se je tako zlobno uprizoril izza njenega (duhovščine) hrbita. Od tu je bilo treba izvleči nasprotnika na dan. To pa se ni dalo, ne da bi se bili duhovščine dotaknili. Mi hočemo z duhovščino v miru živeti, dokler nam bo mogoče.

V svesti smo si, da smo govorili tu iz srca vsega učiteljstva slovenskega, tudi one pešice gg. tovarišev na Goriškem, ki so „zarad ljubega miru“ zatajali v sebi čustvo, ki je ima vsak omikan človek, t. j. ljubezen do svoje časti. Miroljubnost je res lepa čednost, a če se ima spremeniti v hlapčevstvo, takrat mora tudi miroljubnost prenehati. Koliko jim je ta spravljenost zdala, prepričali so se lahko iz članka „Kam pridemo!“ List, kojega urednik je tako samosvestno vihal svoj „vlenčeni“ nos nad urednikom „Nove Soče“, češ, „še pred letom dni je otroke a bece učil“, list, koji je nesramno predrzen trditi, da je naše delovanje v šoli neuspešno in celo kvarljivo, list, koji si je postavil nalogo nas moralno uničiti, kateri prigovarja deželnim poslancem, naj bi ne glasovali za morebitno zvišanje učiteljskih plač (na Goriškem), list, katerega pravni zastopnik se je baje izrazil, da nimamo učitelji pričakovati kakega denarnega popljska, dokler velja kaj njegova beseda v deželni hiši v Gorici, tak list, — pravim — ni vreden, da zahaja pod streho učiteljevo, ampak zasluži, da ga vržemo skozi duri in „ako so stopnice, še po stopnicah dol“. In zdaj, ko prihaja ugodnejši letni čas, ter bodo pričela zborovanja naših učiteljskih društev, naj merodajni gg. tovariši premislijo, ali bi ne bilo umestno, da bi učiteljska društva izjavila svoj protest zoper nesramni napad na našo čast.

Učitelji slovenski, ne dovoljimo nikomur, da bi nam pljuval v usta! Mlad učitelj.

Značaji.

(Iz grškega po Teofrastu preložil prof. Fr. Brežnik.)

V.

(Dalje.)

Dobrikalec.

Dobrikanje imenujemo ono lastnost, ako si kdo prizadeva v občevanju dopasti, pa ne iz poštenega namena.

Dobrikalec je pač menda oni, ki človeka vže oddaleč po imenu kliče, ga imenuje najvrlejšega moža, ga na vso moč občuduje in z obema rokama držeč ne izpusti. Na to

ga še malo sprejme vprašajoč ga, kedaj ga bode zopet videl, potem pa odide ga še hvaleč. Ako je poklican za razsojevalca, si ne prizadeva le svoji stranki dopasti, ampak tudi nasprotni, da bi se zdel nepristransk. Ako se snide s tujei, trdi, da bolj pravično mislijo nego njegovi someščani. Če ga kdo na obed povabi, veli gostilničarju otroke poklicati; ko ti vstopijo, trdi, da so očetu bolj podobni kakor groš grošu¹⁾; on je k sebi zvabi, je objema in poleg sebe posadi. Z enim se igra rekoč: „Ej ti meh! ej ti sekirca“²⁾! drugemu pusti, da mu v naročju zaspi, če tudi ne rad.

VI.

Nesramnež.

Nesramnost imenujemo ono lastnost, ako se kdo ne briga za grdobno dejanja in govorjenja. —

Nesramnež je pa tak človek, ki se za vsako malenkost pridruša, ker slabo ime in sramoto lahko prenaša. Po svojem svojstvu je postopač, nesramnež in malopridnež. Zato se nič ne briga, ako trezen in v kornu komedije brez šeme kordaks³⁾ pleše. Ako glumači kje predstavljajo kako sleparijo, teka pri gledalcih od enega do drugega pobirajoč vinarje ter se prepira s tistimi, ki mu kažejo

¹⁾ Po grškem originalu: kakor smokva smokvi; ta pregovor je nastal v Atiki, kjer je raslo mnogo figovih dreves.

²⁾ To so bile igrače otrok pri Grkih; te dobričalcu posebno dopadejo.

³⁾ Kordaks je bil tako nesramen ples, da si Aristofan (v oblakih 536) v čast šteje, da se ne nahaja v nobeni njegovih komedij.

oprostnice in zastonj gledati želé. On je pa tudi voljen kako krémo ali hišo za nesramnice odpreti ali mizar postati. Sploh ni nobenega tako nečastnega opravila, da bi mu ne ugajalo; kajti on preklicuje, prodaje kuhane jedi in ima sobe za igralce, on berači, se da zaradi tatvine zapreti in stanuje več časa v zaporu nego doma. On je tudi jeden tistih, ki veliko druhal okoli sebe zbirajo, glasno kričeči šuntajo zabavljajoči o vsaki stvari. Mejtem pa nekateri prihajajo, drugi odhajajo prej ko so ga do dobra slišali; nekaterim ponudi začetek, drugim razkosane stavke, drugim zopet košček predavanja; nikjer drugej ne kaže svoje neumnosti rajši nego kedar je velika množica zbrana. Spreten je tudi v pravdanju bodi-si kot obtoženec ali tožnik; jedenkrat se opraviči, da k obravnavi ni prišel, s prisego, drugokrat pa pride s torbico na prsih in butaro uradnih spisov. On se tudi ne brani načelnik trgovcev in prodajalcev postati in jim takoj denarja posoditi ter zahteva za drahmo¹⁾ vsaki dan poldrugi obol. Tako pohaja po krémah in prodajalnicah rib in slanikov. Iztirjane obresti pa nabira v čeljusti.²⁾

Ljudje, katerih jezik je vedno nabrušen za obrekovanje in ki takó kričijo, da njihovo vpitje po ulicah in delavnicah odmeva, so zoperni in ostudni. —

(Nadaljuje se.)

¹⁾ Atiška drahma (okoli 26 krajcarjev našega denarja) je imela 6 obolov (à 4½ kr.); tedaj vsaki dan 6¼ kr. obrestij od 26 kr. kapitala.

²⁾ Ako priprosti Grk ni imel mošnje ali če se mu ni vselej poljubilo jo iz žepa vzeti, deval je, ako je naglo denar dobival, majhne belice v usta.

Slovstvo.

Knjižnica Družbe sv. Cirila in Metoda. Pred nami leži IV. zvezek in sicer „Junakov“ I. knjižica, katero je spisal Fran Hubad, e. kr. gimn. profesor. Izvod po 25 kr., 100 izvodov vkup 20 gold. Knjižica ima 88 strani, tri podobe: Blejsko jezero, Ernest Železni pred Radgono, Boj pri Črnuškem mostu l. 1813. Vsebina obsega kratek predgovor in 24 vzgledov hrabrosti in požrtvovalne ljubezni do domovine. Vsi (razun jednega samega — 15. Bitva pri Ajdovščini 6. septembra l. 394. po Kristu —, ki pa bi se slobodno izpustil, ker v njem ne najdemo prav za prav nobednega junaka, kajti le silna burja je bila vzrok končne zmage) vzeti so iz avstrijske zgodovine. Vzgledi niso strogo kronologično

razvrščeni, kar v obče odobravamo. Z vsebino samo na sebi moramo biti prav zadovoljni; zanimive slike je kaj dobro razvrstila spretna roka gospoda pisatelja. Mladina, posebno dečki, bode rada posegla po njih ter srkala iz njih ognjeno navdušenje za vero, dom in cesarja! Pa tudi možje čitali jo bodo z največjo radovednostjo; saj še je mnogo živčih, katerih imena se bliščejo v omenjeni knjigi, ali ki so pri dogodkih sodelovali. Uverjeni smo, da bo šla knjižica od rok do rok ter zapuščala za soboj mnogo, mnogo sledov! — Kolikor nas je zadovoljila vsebina sama na sebi, toliko nas je žalibože nemilo dirnola jezikovna stran omenjene knjižice. Žalostna je sicer istina, da še nismo dospeli do dosledne

pisave, umévaj, kolikor je namreč mogoče živočim, vedno se tudi razvijajočim jezikom. Toda kdor paznim očesom motri naše slovstvo, vidi, da napredujemo v tem oziru od dné do dné in da smo se zedinili že o mnogih oblikah. Pisatelj, ki piše za mladino, mora tem bolje uvaževati to stran. Ako se je poprijel te ali one besedne oblike, obdržati bi jo moral v vsej knjigi. Pomisliti treba, da dobé knjigo otroci, katerim je 10—14 let. In kdo ne pozna šolskih razmer pri nas po Štajerskem, Primorskem in Koroškem? Žalibože, a istina je, da se doseže tudi s 14. letom v malokaterih slučajih smoter v materinskem jeziku. Nedoslednost v besednih oblikah zmoti dečka, česar posledica je nerazumljivost, in deček odloži knjigo nevesel in nezadovoljen! Tako n. pr. najdemo v pričujoči knjigi str. 11 srebrnim, 12. srebernim; str. 17 ima za besedo Tyrana tri izraze: silnež, silovitež, silovitnež (nam samosilnik, tirán Janežič-Bartel besednik str. 69); str. 19 „Ko sliši upitje drugih zavpije“ (vpiti, vpitje); str. 12 trobec, str. 21 trobentač; str. 32 burja in burija; str. 38 kristijane, 39. kristjane (prva oblika zdaj pač ne rabi nobenemu pisatelju, če tudi je pravilniša od druge, Levstik v svoji slovn. str. 10 in 11); str. 52 ujeli in vjeli; str. 58 Mengšu, 59. Mengešu; str. 64 laže, 69 lože; str. 69 poldan, 76 poludne i. dr. — Tu in tam smo našli drugih nepravilnih, ali pa v književnem jeziku nenavadnih oblik: str. 7 prejšni (nam. prejšnji); str. 8 morija — kar bi morebiti „das Morden“ pomenilo — (nam. umiranje, pomor); str. 11 „Ko pridere zopet nad nju, uname (vname, Šu-

man str. 6 in 146) se strašni (strašen) boj“; str. 14 polek (nam. polk, das Regiment); str. 21 pod slavnim nadvojvodom (nadvojvodo); str. 22 odšla (odšla); str. 23 dereča (deroča); na mnogih stranéh „skazati se“, kar bi morali sloveniti „odlikovati se“; str. 30 nepričakan (nepričakovan); str. 32 zanaša (zanese); str. 34 obrnenih (obrnjenih, Štrekelj v Ljublj. Zvonu l. 1886 str. 301); str. 38 budele (navadno bedele, bdele); str. 39 culjati in str. 41 curlja (curiti, curi skoro povsod po slovenskih in ljutomerskih gorah); str. 47 unima (ónima, Šuman 134); str. 50 „dné 22. maja podati se je morala posadka“ (udati se); str. 53 prijaha (prijaše) i. dr. — Uverjeni smo, da nam naših opazk ne bo zameril velezaslužni gospod pisatelj, marveč bo iz njih spoznal zanimanje naše za njegove spise. Saj se té pomote na lahek način popravijo pri drugi izdaji. Družba sv. Cirila in Metoda se nam je prikupila vže na prvi hip zbog tega, ker je vže s prvim zvezkom pokazala, da je široko polje zgodovine eminentne važnosti za knjižnico mladine. Pravo ima nadvojvoda Albrecht, slavni zmagovalec pri Custozzi, ki naglašuje pri vsaki priliki, da bi šole morale zgodovino gojiti v večji meri, ker óna je najimenitniši pogoj ali uvet patrijotizmu. Neumorni gospod pisatelj razveselil pa nas je s tem zvezkom tem bolje, ker najdemo v njem većinoma slovenske junake. Podpirajmo z vsemi močmi v resnici patrijotično podjetje družbe sv. Cirila in Metoda, razširjajmo prelepo knjižico med ljubljeni národ naš! Naj ne bo nobena imovitniša hiša, še manj pa ljudska šola brez nje! Jož. Freuensfeld.

LISTEK. Pisma iz Sibirije.

II.

Moderna „ruska“ hripa ali učeno rečeno „influenca“ priromala je srečno tudi k nam v Sibirijo. Prišla je sicer precej kasneje, a prišla je vendar-le. Žrtve svoje izbrala si je iz vseh stanov razne starosti in obéh spolov, ravnajoča se najbrž po geslu: Pod kožo smo vsi krvavi!

Začetkoma me je vselej smeh posilil, kadar sem v novinah čital množéča se poročila o novi bolezni, ki je v kratkem času skorej vsa mesta Evrope „porusila“. A smeh me je kmalu minil, ko so se jele oglašati zdravniške korifeje s svojimi učenimi razpravami. „Influenca“ le ni za šmenca, mislil sem si. S posebnim veseljem pozdravil pa sem snovanje klubov, ki težé za preosnovo pozdravljanja. Razkrivanje glave pa je imelo poleg mnogih drugih tudi to napako, da je bil klobuk od samega prijemanja kmalu oguljen in treba je bilo „hočeš ali nočeš“ kupiti novega, če ti ni ljubo, da na te ljudje gledajo, kakor na kakega špeharja. Brez dvojbe bode reforma pozdrava prodrla v vse sloje narodov, ker si vsako novotarijo dandanes radi osvojimo. Škoda bode le lepih fraz, katere smo imeli v slovensčini na razpolaganje vselej, kadar se kak fantalin ni hotel spodobno odkriti, n. pr. Ali imaš ptiča pod klobukom? Glej, da ti uši ne zmzrnejo! itd. itd.

No, kako se bodo zdaj naši paglavci možko postavljali, ko se bodo vže v šoli priučili, kakó je treba po vojaško „salutirati“. Upam, da dobimo kmalu tudi potreben reglement.

Meščani ljubijo v obče napredek in omiko ter se zlasti radi oklepajo reform tikajočih se socialnega življenja. Da-si so deželani nasprotno konservativnih načel, ipak so naši Sibirčani v oliko daleč nadkrillili meščane. Tega sem se popolnoma uveril ob času vseobče epidemije. Pri nas je vže od nekdaj, že iz starodavnih časov vkoreninjena navada, da se malokdaj pozdravljamo, še manj pa odzdravljamo. Sploh pa nikdar nikomur na um ne pade, da bi pozdravljajoč snel svoje pokrivalo. To je bil sigurno najvažnejši vzrok, zakaj „influenca“ po Sibiriji ni toli strašno razsajala nego drugod.

Navzlic temu opazil sem nekega dne z veliko grozo prave pravcate simptome „influenca“ na svojem grešnem telesu. Podrla me je, kakor sem dolg. Rahlo sem položil kosti svojega rojstva v postelj, glavo si obvezal s tankorezanimi krompirjevimi obkladki ter jadikoval nad osodo človeškega trpljenja. Hudoval sem se, zakaj mi ljubi stvarnik namesto živcev ni dal drét, da bi ložje prenašal ból in jad, ki sta me neusmiljeno mógala. Pa tak hrust, kakoršen baš nisem, prestal je kmalo ozbiljno krizo. Odleglo mi je!

Ne zmenec se ostalih bolečin, iščem primerne berila, ki bi razvedrilo srce in duha. In našel sem ga! Slučajno sem segel po 43. zv. „Slovenskih večernic“. Vže prva povest „Domačija nad vse!“, osnovana na podlagi prijateljskih pisem, akopram najdeš v nji jedino pismo na „Ljubega doktorja Jarneja“, bila mi je neprecenljiva dušna naslada. In kakó tudi ne? Vsaj so sami nenavadni značaji, kakor so to gg. Cirilovci vže povedali v kritiki, objavljeni v lanskem „Slovenču“. Pa le ti kritiki se pač niso nadjali, da dobé v „Kapeljskem“, ki je spisal in v istem listu objavil protikritiko, hudega nasprotnika in mogočnega zagovornika, trdečega, da v povestih ni treba vedno le iz življenja jemati značajev, ampak da veljajo tudi taki, kakoršni se porajajo v živi Pavlinovi domišljiji.

Jaz pa sem iz teh kritik spoznal, kako imenitna in interesantna oseba je postala plodovita naša pisateljica v slov. slovstvu in kakó važen predmet slov. kritikom. Pri nas v Sibiriji se sicer malo zmenimo za vse te „pro et contra“ kritike, vsaj jaz ne.

Z veliko zadovoljnostjo moram namreč pripoznati, da se je ravno pri čitanju omenjene povesti z menoj dogodil velik čudež, kajti predno sem dospel do konca, zapustila me je nadležna hripa. Ker nočem nikakor biti sebičen, rad Vam brezplačno svetujem, dragi tovariši, poskusite tudi Vi to zdravilo!

Gospod urednik! Nedejam se, da se vsi „influenca“-zdravniki ne bodo hudomušno znosili nad Vami, ker jim priporoča domačih zdravl delate veliko konkurenco. Sibirčan 2.

Dopisi in druge vesti.

Bosna. (Prva Pestalozzi-jeva svečanost.) Ni še dolgo od tega, odkar se je v srcu Bosne začel iz povejev dvigati zavod, kateremu je lepa zadača, da si sinove ponosne Bosne in kršne Hercegovine pripravi za vzvišeni učiteljski poklic. Ta zavod je pripraviški konvikt, v katerem imajo učiteljski pripravniki ob deželnih stroških stanovanje, obleko in popolno obskrbo.

Učiteljstvo zavoda pa marljivo skrbi za sredstva in način, kakó bi se dalo čim preje in vspešneje v srcih svojih gojencev razvneti zanimanje in zanos za svetinje svojega stanú. Zató je sklenilo, da hoče od časa do časa in sicer ob vgodnih prilikah pripravnike natančno seznaniti s pedagošnimi prvaki. Da bode način spoznavanja čim ugodnejši in zanimivejši, hoče v spomin pedag. velikanov prirejati zabavne večere z raznovrstnim programom, v katerem ostane spoznavanje omenjenih móž glavna točka, kateri so vse druge podrejene in jo le dopolnjujejo.

Dné 12. januarja 1890 vršil se je prvi zabavni večer v spomin Pestalozzi-jeve smrti po sledečem redu: 1. „Pozdravni govor“ govoril je upravitelj zavoda g. Gjuro Bujher izrečno naglašajoč, da je

ta večer dokazom zajednega in sporazumnega delovanja vseh članov učiteljskega zbora, kakor onih učiteljska in I. narodne osnovne šole. Potem raztolmači navzočim pripravnikom važnost onega večera opozorivši jih, naj se iz Pestalozzi-jevega životopisa za rana učé privaditi najlepši kreposti učiteljeve „vztrajnosti“ ter se potrudijo slediti stopinjam onega, ki je „vremenom za nama, djelima pred nama“. — 2. „O Pestalozzi-ju“ čital je g. J. Milaković, učitelj na učiteljsku. Z velikim trudom nabrano in dobro urejeno gradivo razdelil je govornik prav prikladno v dva dela. V prvem delu očrtal je Pestalozzi-jev životopis in seznanil poslušalce s političnimi, socialnimi in kulturnimi odnošaji one dóbe, kar je mnogo pripomoglo k boljšemu razumevanju drugega dela, v katerem je podal temeljna vzgojna načela slavljenega klasika. — 3. „Zora mlada“, moški zbor, so peli učit. pripravniki. — 4. „Kameni svatovi“ od A. Šenoe. Deklamoval učit. pripravniki I. leta Vaso Radovanić. — 5. „O disciplini“. Sloboden sestavek je dobro predaval učit. pripravniki III. leta Drag. Hofbauer. — 6. „San“, moški zbor za bariton-solo. Pel zbor učiteljske in I. narodne

osnovne šole, solo pa g. J. Milaković. — 7. Potpourri od najomiljenejših narodnih napevov za gosle priredil g. N. Tajčanović, učitelj petja in glasbe na učiteljsku. Svirali so gojenci priprav. konvikta.

Ob sebi se razumeva, da je bila učna dvorana lepo okrašena s zelenjem. Velika slika slavljenca obkrožena z lovor-vencem pa je bila nameščena v prirejen transparent, v katerem se je videlo izrezano: „Rodjen 12. januarja 1746. — Vremenom za nama, — Djelima pred nama“.

Ker se je influenza baš takrat začela širiti po mestu, zato ravnateljstvo zavoda ni nikoga povabilo na svečanost, katera je imela zategadelj le interni značaj.

Tako slavé v Bosni naše pedagogičske velmože! Kaj pa naša prosvetljena Cisleitanija? — Dal Bog, da tej prvi svečanosti sledé kmalu druge ter dosego zaželjeni smoter! F. S. K.

Iz Ponikve ob južni žel. (Nekaj o otroških igrach.) Blíža se pomlad, čas veselja in radosti zlasti za mladino. Otroci se začno na prostem igrati. Zbirajo se sredi vasi in veselja in rajanja ni konca ne kraja. — Ni mi namen, dokazovati pedagogičsko važnost otroških iger, opozoriti hočem čast. tovariše (ice) le na njih vzgojno moč ter jih prositi, da bi dobre otroške igre zbirali. Kajti, kakor v drugem, ima tudi o tem vsak kraj svoje posebnosti, igre, ki se menjavajo po letnih časih, pa tudi po starosti in spolu otrok. Pojdi dragi (a) tovariš (ica), z otroci ven na pripraven kraj, n. pr. v šolsko igrališče ali na „gmajno“ in vprašaj jih, kaj znajo igrati. Kar obsipali te bodo z igrani, (vsaj meni se je tako godilo). Vsak ti bode vedel kaj povedati. Zapiši si najprej imena iger in reci potem otrokom naj zaporedoma igrajo naznanjene igre. Opazuj jih, kako se veselo gibljejo in kretajo. (Tu imaš lepo priliko, opazovati značaj svojih učencev). Zabeleži si pravila iger in posebne izraze, kojih se otroci poslužujejo. (Pri narodnih igrach, mislim, ima narečje svojo pravico). Opiši potem igro prav na drobno in pazi, da nič bistvenega ne izpustiš. Saj to ti bode veselo delo, ker prepričan sem, da se zanimaš za otroško življenje. — Kaj pa z nabranim gradivom? Moja nemerodajna misel je ta-le: Vse posamezno nabrane igre naj bi se vposlale nekemu, ki bi jih uredoval in tako urejene igre naj bi se izdavale v letnih zvezkih. Morebiti tiči kje kak marljiv sotrudnik, ki se je s tem prašanjem vže temeljito bavil. Naj se oglasi z izjavo, da je voljen prevzeti uredovanje. Svojo skromno zbirko mu koj dopošljem. Ako se pa nikdo ne zglaši, bi prevzel pa jaz to delo.

Tem načinom, mislim, bi dobili zbirko otroških iger, iz katerih bi se odseval značaj otrok in naroda našega. Kolike vrednosti bi bila takšna zbirka za slovenska zabavišča in za ljudske šole, naj vsak sam presodi. Franc Šetinc, uč.

Kranjsko, v 13. dan februarija 1890. leta.*) — [Izvirni dopis.] — Zopet jedenkrat! Čas je vže, kaj ne? No, pa vsaj sem se bil vže jeden pot oglasil, odkar „Popotnik“ hodeva v novi suknjici po slov. svetu; a tačas nisem našel milosti pred uredniškim prestolom Vašim! Duševno moje dete bilo je neusmiljeno palnjeno v — nenasitljivi Vaš koš. To ni bilo povsem prav, č. g. urednik! Sicer spoštujem Vašo avtoriteto in sem si v vvesti koeljivega položaja, v katerem se nahajate odsih dób, kar je „Popotnik“ glasilo naše „Zaveze“. In v očigled temu se ložje pokorévam — v istini sem se vže pokoril — Vašej strogosti.

2. štev. letošnjega „Popotnik-a“ v uvodnih svojih vrstical opominja slov. učiteljstvo k resnemu naporu za razvoj naše mlade „Zaveze“. Temu spominu mora pritrditi slednji zavedni učitelj slovenski. Osobito na Kranjskem se mi učiteljstvo ne vidi še tako prešinjeno o važnosti „Zaveze slov. uč. društev“, kakor bi bilo to iskreno želeti v splošen prid svete naše stvari. Dokaz temu je primeroma malo število slov. uč. društev na Kranjskem! Doslej imajo slov. ljudski učitelji na Kranjskem nastopna društva: „Slov. uč. društvo“ v Ljubljani; „Pedagogičsko društvo“ na Krškem; „Učit. društvo“ za postojinski šol. okraj; „Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za šol. okraj logaški“; „Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za okraj Kamnik“.

Ta tū navedena društva nahajajo se v kolu „Zaveze“. — Ako smo prav obveščeni, imajo tudi gg. sodrugi v črnomeljskem okraju vže svoje društvo, a da bi to bilo vže pristopilo „Zavezi“, o tem do sedaj nismo niti slišali, niti kje čitali.

Vračunivši „črnomeljsko učit. društvo“ imajo torej do danes kranjski učitelji 6 slov. uč. društev. To je vže nekaj, a za vso deželo — vendar-le premalo! —

Ganite se, sotrudniki dragi, po drugih okrajih Kranjske ter osnujte si svoja okr. društva. Potem pa pristopite k našej „Zavezi“! Le-tá naj bode vsemu slov. učiteljstvu resno mar in v opravičeni ponós! In kje pa naj „Zaveza“ najde večjo oporo, nego na Kranjskem? Tedaj še jedenkrat: „Snujte društva ter krepite „Zavezo“!“ Bruno.

Sv. Vid blizu Šmarja.*) 24. januarja t. l. izročili smo na tukajšnjem mirodvoru posvetne ostanke bivšega tukajšnjega trgovca g. Franca Šmigovca črni materi zemlji.

Ranjki bil je večletni šolski ogleda in načelnik krajnega šolskega sveta, vnet prijatelj šole in blag podpornik uboge šolske mladine. Kolikokrat je vbožne učence o poldan nasitil in jih obdaroval še z raznimi šolskimi rečmi! Zares, uboge učence je zadela velika izguba. — Bodi blagemu možu zemljica lahka! V miru naj počiva!

*) Radi pomanjkanja prostora zakasnilo. Uredn.

Št. Jur v Slov. gor. 4. febr. 1890. (Nekrolog.) Zopet stojimo pri novo nasutem grobu, v kojem počiva blag, nepozabljivi nam tovariš, gosp. Jožef Krajnc, bivši naduč. pri Sv. Trojici v Slov. gor., ki je po kratki bolezni — za vnetjem pljuč — zatisnil dné 21. januarja v 61. letu za vselej svoje trudne oči. Njegovo truplo izročili smo 23. jan. t. l. na pokopališču pri Sv. Trojici v Slov. gor. hladni zemlji.

J. Krajnc se je rodil 31. jan. 1829. l. pri Sv. Ropertu v Slov. gor. od kmetskih starišev. Šolal se je najpoprej v tamošnji ljudski šoli, potem v Mariboru, kjer je 2. jul. 1846. l. takratni jednoletni učit. tečaj dovršil s dobrim vspehom. Kot 17-letni mladenci nastopil je svojo prvo službo kot pom. učitelj v starodavnih Rušah.

Ondi je služboval 4 leta; potem 3 leta pri Sv. Magdaleni v Mariboru. Tukaj se je pripravljaj na učiteljski izpit, katerega je dostal v Gradcu dné 14. okt. 1852. Želeč si priti bliže svojega rojstnega kraja, prosil je za učiteljsko mesto pri Št. Lenartu v Slov. gor., kjer je uspešno služboval 6½ let. — L. 1860. pa je bil nameščen nadučiteljem pri Sv. Trojici v Slov. gor., kjer je vztrajno deloval v probu in prospah mladega naraščaja skoraj 30 let; skupno je tedaj užival borni naš kruhek malo da ne celih 44 let.

J. Krajnc je bil vesten in marljiv učitelj, miroljuben tovariš, ki si je svojih sotrudnikov zaupanje v tej meri pridobil, da so ga v treh dobah izvolili svojim zastopnikom v okr. š. svet.

Po neutrujenem poslovanju na šolskem polju opešale so Kranjcu pred 2 letoma moči vsled navraženih pljuč, tako da je 12. junija 1888. l. prosil s priloženim zdravniškim spričevalom za stalno vpočenje; na prigovarjanje nekaterih svojih prijateljev pa je to prošnjo 22. jul. istega leta zopet odtegnil ter še ostal aktiven.

Zadnji pol leta bil je ranjki zelo klavern. Svojo notranjo žalost pa je tajno skrival pred svetom mené, kar pesnik govori:

„Čemu bi-li tudi pravil

Kaj mi žalosti srcé?

Ran mi svet ne bo ozdravil,

S smehom le množil gorjé!“

Sploh bil je pokojnik bolj tih in prikrit značaj, najraje sam in doma, za družbo ni maral veliko.

Istaknil pa si je vendar tudi zaslug za obče-koristno stvar. Ustanovil je pri Sv. Trojici požarno brambo, ki mu je polnoštevilno skazala zadnjo čast, spremljajoča spreved v lepem špalirju.

Pred vsem pa je bil Kranjc vrl soprog, zelo skrben oče in zvest sin svojega naroda. Koliko spoštovanja si je pridobil ranjki ne le samo pri svojih sotrudnikih, temuč tudi pri občinstvu daleč na okrog, svedoči mnogobrojna udeležba njegovega spreveda k večnemu počitku. Navzlic slabim potem in vihar-nemu vremenu tisti dan, vdeležila se je spreveda lepa

množica naroda, mej drugimi e. kr. š. nadzornik g. Robič, 14 učiteljev, odlični tržani od Št. Lenarta, šolska mladina in mnogo drugih. Št. lenartsko učitelstvo poklonilo je krassen venee. Ko so se razlegali milotužni glasovi nagrobnice po razburjenem zraku, topilo se je nam navzočim srcé v bolesi nad zgubo milega in nepozabljivega nam tovariša. Blag nam spomin!

J. Č.

Premembe pri učiteljstvu. Gosp. Weixl Ivan, zač. učitelj-voditelj pri D. M. v Puščavi imenovan je nadučiteljem ravno tú; g. Rupnik Ivan, učitelj v Črnomlju, dobil je stalno nadučiteljsko službo v Leskovcu; g. Ravnikar Jarnej, učitelj v Krškem, stalno nadučiteljsko službo v Litiji; g. Rus Francišek, učitelj v Ribnem stalno nadučiteljsko službo na Bledu; g. Rihteršič Ivan, učitelj v Doberničah, pa stalno nadučiteljsko službo v Srednji vasi v Bohinju. — G. Zagoričnik Fran, učitelj pri Sv. Janžu na Peči, prevzame učiteljsko mesto v Orešju pri Bizeljskem; g. Tominc Blaž, podučitelj v Rušah, imenovan je stalnim učiteljem v Črešnovcah; gospodična Razlag Ernesta, učiteljica v Brežicah, je dobila službo učiteljice v Ljutomeru; g. Rozman Florijan, učitelj v Veliki dolini, pride za učitelja v Krško; g. Hiti Matija iz Slavine v Doberniče. Gospodični pl. Fodrnersberg Izabeli, učiteljici v Vipavi, podelila se je stalno 3. učiteljska služba v Gor. Logatcu. Stalnimi učitelji na svojih službah so imenovani gg.: Konjar Urh v Motniku, Kozjak Francišek v Borovnici in Rojina Francišek v Kolo-vratu. Stalno nameščena na svojih službah sta dalje gg.: Benko Josip, podučitelj v Prihovi, in Fran Meško, podučitelj v Jarenini.

(Presvitli cesar) podaril je za zgradbo šole na Holmeu v kamniškem okraju 200 glđ.

(Umrl) je 3. dné t. m. ob 2¼ uri zjutraj v Št. Vidu nad Ljubljano po daljši bolezni tamošnji nadučitelj, gospod J. N. Kermavner, v 33. letu svoje dobe. Lahka mu zemljica in mir njegovim ostankom!

(„Matica Slovenska.“) V LXXXV. odbo-roví seji, ki se je vršila v Ljubljani dné 26. febr., se je določilo, da „Matica“ izda za svoje ude letos trije društvenih knjig in sicer: I. Letopis za l. 1890. Urednik mu bo prof. Bartel. Raznovrstna tvarina je že zagotovljena. Rokopisi so ali vže izročeni, ali pa pravočasno obljubljeni. Imel bo podobno sestavo, obliko in obseg kakor lani. II. Dušeslovje (II del). Spisuje dr. Fr. Lampe. Knjiga bo obsegala krog 16 tiskovnih pól. Novi udje dobé mesto nje kako drugo knjigo, n. pr. J. Križman-ovo „Slovnico italijanskega jezika“. III. Vodnikovi izbrani pripovedni spisi. Sestavil in uredil ravnatelj Fr. Wiesthaler. — Ob jednem sklence odbor po nasvetu knjiž. odseka izdati dr. Kos-ovo „Vzgojeslovje“ kot založno knjigo.

Raznoternosti.

(Óšpicke ali dobrci — Masern) razsajajo v Logaškem okraju mej šolsko mladino v tolikej meri, da je moral šolski pouk v obojnem Logateu, kakor tudi v Rovtali prenehati. Otrok je nad 80 bolnih.

[Spominek Kolumbu.] V mestu Washingtonu v Zedinjenih državah nameravajo postaviti Kolumbu, odkritelju Amerike, velikanski spomenik, katerega troški so približno proračunjeni na 600.000 dolarjev.

[Četiristoletnica odkritja Amerike] praznovala se bo 1892. l. v Španski in vsi národi kar jih je na zemlji, so povabljeni na to svečanost. Na proslavo četiristoletnice razpisan je mednárodni natečaj za najboljše delo o cíli dobi pomorskih odkritij (iznajdeb), o njej početku, teku in učinkih na polju socijalnem, politícnem in civilizacijsnem. Nagrada za najboljše delo iznaša 30.000 pasetov, druga nagrada pak 15.000.

[Zasluzena kazen.] Ni še dolgo, kar je državni poslanec Richter v državnem zboru nemškem javno grajal vojaško upravo, čes da se zoper učitelje, ki so primorani zadostovati vojaške dolž-

nosti, zelo strogo postopa in da nekateri častniki te ljudske izobraževalce pitajo pogosto s priimki, ki se ne dajo ponavljati. Vojni minister je kar tedaj obljubil, da hoče dati stvar strogo preiskavati in sploh potrebno ukreniti, da se bodo z učitelji-vojaki zana-prej bolj spoštljivo ravnalo. Dotična naredba se je vže razglasila, obljubljena preiskava pa potrdila Richter-jeve objave. Vsled tega je vojaška sodnija obsodila dva poročnika, jednega v 14 dnevno, drugega v 3 dnevno, jednega podčastnika pa v 8 dnevno ječo. — Tako je prav! Zeleti bi le bilo, da bi se tudi v našem drž. zboru oglasil kak Richter; gradiva za slično interpelacijo bi mu ne manjkalo.

[Šolki troški v Parizu] so od l. 1871. do 1890. narasli od 9'6 mil. na 24'75 mil. frankov, a število šol se je v tem času povišalo za 93 t. j. od 258 na 351, število razredov pa od 1093 na 2951. Sedaj se pončuje v njih 105 tisoč dečkov in 105 tisoč deklic; na jednega učitelja pride povprek okoli 40 otrok. Učiteljska plača narašča od 1800 do 4500 frankov. Poleg tega ima vsak učitelj še ali prosto stanovanje ali pa primerno stanarino.

Listnica.

Gosp. prof. A. B. v Pl.: Prisrčna hvala na zanimljivi razpravi. Priobčimo jo, kakor najhitreje nam bo mogoče. Domoljubni pozdrav. — Mnogim čestilem in prijateljem našim: Laskavo priznanje nas zelo veseli. Ko bi le vsi, katerim je list naš namenjen, tako mislili in tudi vselej svoje dolžnosti v gmotnem obziru tako točno izpolnjevali, bilo bi nam mogoče še

pač kaj več storiti. Pravo neodvisnost uživa le gmotno povoljno podkrepljeno podjetje!

P. n. naročnike naše opozorimo vže dunes, da blagovolijo pogledati na ovitek prihodnje (6.) številke. Zapisati hočemo vsakega, do kedaj je naročnina plačana. Upamo, da potem storijo oni, ki so z pošilateljico svoje naročnine zaostali, vendar svojo dolžnost!

Razpis natečaja.

Št. 332.

I.

Učiteljska služba.

Na trirazredni ljudski šoli pri Sv. Petru bl. Maribora se razpisuje služba učitelja z dohodki IV. plačilnega razreda.

Prošnje naj se postavnim potom vlagajo do konca meseca aprila t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Petru.

Okrajni šolski svet Mariborski
dne 3. sušča 1890.

Predsednik: Hein s. v.

 Kateri gospodov tovarišev na jednorazrednici bi bil voljen z menoj v službi menjati?

Šmihelj pri Mozirju.

M. Zdolšek.

Izšla so v ličnej knjižici

PISMA IZ PARIZA,

od prof. Ant. Bezenška.

V 25-tih pismih (11 pól) opisana je svetovna razstava z zanimivimi podrobnostimi. Pripoveduje se mično o Parizu, o njegovem velikomestnem življenju, koncertih in predstavah. Opisane so glavne cerkve, palače, muzeji, sprehajališča itd. itd. Cena 50 novč. s poštnino vred.

Dobiva se v Ljubljani: pri Arnoštu Bezenšku, uradniku banke Slavije in v „Narodne tiskarni“.

Vsebinska. I. Prirodopisni pouk v jednorazrednicah. II. (H. Schreiner in J. Koprivnik.) — II. O lepoznanstvu. (Dalje.) (Iv. Klemenčič.) — III. Šola in naši časniki. II. (Mlad učitelj.) — IV. Značaji. III. (Fr. Breznik.) — V. Slovtvo. (Knjižnica Družbe sv. Cirila in Metoda.) — VI. Listek. (Pisma iz Sibirije.) (II.) (Sib. 2.) — VII. Dopisi in druge vesti. — VIII. Raznoternosti. — IX. Listnica. — X. Razpis natečaja. Insetati.